

Studiedag 'Kracht van Inzet' • Maandag 18 mei 2009

Uitwisselingstafel B • Vrijwilligerswerk

Voorzitter: Welzijnschakels West-Vlaanderen
Fino Tratsaert

Secretaris: Sven De Meulenaere

Verslag Uitwisselingstafel 1:

Inleiding (Fino): we kunnen vandaag merkwaardig genoeg vaststellen dat er mensen zijn die het steeds druk-druk-druk hebben (werk, gezin, vrije tijd) en anderzijds zijn er mensen die weinig of niets om handen hebben. Mensen in armoede vinden we vaak terecht bij de laatste groep. Nochtans kan het invullen van vrije tijd in het vrijwilligerswerk iemand sterker maken, verantwoordelijkheid nemen, iemand doen groeien... Vanwaar de discrepantie?

Nancy vertelt haar verhaal: van 14 jaar werkloosheid. Intussen heeft ze de voorbije drie jaar een uitkering voor invaliditeit gekregen (depressies) en sinds januari dan een uitkering voor werkloosheid. Nancy wil wel werken, maar met 5 opgroeiende kinderen als alleenstaande moeder is dat niet zo evident.

Ook Monique heeft een tijd geen werk gehad. In 1992 is ze naar het vluchthuis gestapt en ook zij is alleenstaande moeder van 4 kinderen. Monique werkte van haar 13 tot 19 jaar, maar werd er veel gepest. Sinds haar 19de is ze thuis gebleven voor haar kinderen die overdag terecht konden in het dagcentrum De Trompet. Daar werd Monique aangesproken om vrijwilligerswerk op te nemen in het Comité voor Carnaval. Dit was voor het eerst dat ze werd aangesproken om verantwoordelijkheid op te nemen. Ze is daarin kunnen groeien 6 jaar lang. Ze kreeg veel positieve aanmoedigingen van haar begeleiders waardoor haar laag zelfbeeld opnieuw is beginnen groeien.

Ook Nancy werd in het opvangcentrum aangesproken door vrijwilligers van Uze Plekke die de organisatie kwamen voorstellen en haar uitnodigden om eens langs te komen. Ze werd er met open armen ontvangen en je kon er bij iemand terecht. "Je was iemand."

Monique is actief geworden in t' Hope en deed er huisbezoeken als vrijwilligerswerk. Dit kon ze zo goed dat het haar ondersteund heeft om een opleiding te gaan volgen. Het motiveerde haar om verdere stappen te zetten, vooral omdat je eens een fout mocht maken. Dat was niet zo erg, want je hoorde erbij.

Is het makkelijk de stap te zetten naar het vrijwilligerswerk? Het verenigingsleven op zich weet ook zelf moeilijk mensen aan te trekken, maar toch begint het altijd met deelnemen. Je neemt eerst deel aan een aantal activiteiten en later – als je zich goed voelt – krijg je zelf zin om een activiteit mee te gaan organiseren. En daardoor krijg je een positief zelfbeeld.

Monique vindt dat je in vrijwilligerswerk best altijd andere mensen betreft. In tandem tussen iemand in armoede en iemand niet-in-armoede. Ook voor de 'luidsprekers' en het organiseren van activiteiten werk je beter samen met andere mensen. In groep wordt je immer sterker en dat maakt dat mensen gemotiveerd worden, ook om in andere verenigingen actief te worden of bijvoorbeeld om samen het openbaar vervoer te nemen.

Volgens Nancy kan het anderzijds toch wel zwaar zijn om vrijwilligerswerk te doen. Ook al word je inderdaad sterk gemotiveerd, toch kan het zwaar zijn om naast trajectbegeleiding ook nog veel vrijwilligerswerk op te nemen.

Iemand stelt bovendien dat er soms geen eind aan komt: je valt van het ene vrijwilligerswerk in het andere en op den duur doe je meer vrijwilligerswerk dan dat je vroeger werkte. De getuige was vroeger een workaholic en kreeg op een gegeven moment van zijn geneesheer te horen dat hij niet meer mocht werken omdat het voor hem teveel stress betekende. Later mocht hij wel vrijwilligerswerk opnemen omdat hij het niet langer kon uithouden om thuis te zitten. Hij heeft wel gewacht tot iemand hem op een gegeven moment heeft meegenomen naar het vrijwilligerswerk. Hij moet die persoon zijn 'engelbewaarder.'

Vanuit KVLV wordt de vraag gesteld waarom mensen in armoede de stap niet zetten naar het reguliere, klassieke vrijwilligerswerk? Er wordt geantwoord dat voor mensen in armoede iedere stap die gezet moet worden een drempel is die moet overwonnen worden. Daarom is het goed dat iemand je kan meenemen. Volgens Monique heeft dit te maken met de angst om niet opnieuw uitgesloten te worden. Mensen in armoede weten goed wat uitsluiting kan betekenen en ze willen die ervaring niet opnieuw tegenkomen als ze de stap zetten naar een nieuwe vereniging. Ze willen niet opnieuw uitgesloten worden. Ze willen integendeel aanvaard worden binnen het vrijwilligerswerk. Dus de angst voor uitsluiting is een drempel om de stap te zetten naar het klassieke vrijwilligerswerk.

Niemand kan die drempel precies omschrijven omdat die voor iedereen anders is. Soms is de eerste kennismaking heel belangrijk om nog een tweede keer te gaan. Het vrijwilligerswerk is leuk om overdag naar toe te gaan, maar 's avonds ben je dan opnieuw geconfronteerd met je eigen situatie van alleen zijn, invalide en het gevoel opnieuw in de hoek te zitten in het geval er iets zou gebeuren.

Iemand stelt dat je door de stap te zetten soms het gevoel hebt dat je naar een groep gaat waar mensen anders zijn. KAV en KVLV, dat zijn mensen die het gemaakt hebben, klinkt het. Die groep mensen moet er ook open voor staan en mensen in armoede willen opnemen.

Mensen gaan uiteindelijk ook niet uit zichzelf naar zo'n groep. De manier waarop je door de groep ontvangen, onthaald wordt is zeer belangrijk. Het eerste contact is bepalend voor de volgende engagementen. Mensen in armoede willen niet nog eens beïmpert worden en willen net zoals alle anderen hun eigen keuzes maken. Ze willen gelijkwaardig behandeld worden. Monique vertelt dat haar huisbezoeken voornamelijk bedoeld waren om mensen een warm gevoel over te brengen. Mensen duidelijk maken dat je naast hen wil staan en hun vertouwen wil geven. En soms moet je dat blijven herhalen om mensen te laten aansluiten.

Iemand stelt dat vrijwilligerswerk uiteindelijk ook geld kost. Permanent lid worden van een vereniging is niet zo evident omdat je niet altijd het lidgeld kan betalen. Als ze dat opmerken doen ze vervolgens ook de moeite niet meer om je te komen vragen. Het gebrek aan geld is echter niet de enige oorzaak van armoede. In zo'n situatie is het de maatschappij die beschaamd zou moeten zijn, terwijl het meestal andersom is.

Er zijn ook goede voorbeelden binnen het vrijwilligerswerk. Iedereen van de mensen die in armoede leven en die de stap zetten naar vrijwilligerswerk, heeft een overwinning op zich gemaakt. Automatisch zullen ze een tweede stap zetten als er maar iemand is op wie ze kunnen rekenen. Je leert elkaar dan wederzijds kennen. Soms zijn het ook de activiteiten voor de kinderen die aan de basis liggen voor de stap naar een vereniging of vrijwilligerswerk.

Ook de thema's die besproken worden zijn bepalend om de drempel over te kunnen. Vrouwen in armoede hebben geen boodschap aan 'aromatherapieën,' maar hebben misschien meer interesse in een cursus gezond koken voor €5. Toch zegt Nancy dat je er uiteindelijk weer het budget voor moet hebben. Monique vult aan en zegt dat een kookcursus wel leuk is om te volgen, maar als je dan thuis komt begint alles weer opnieuw. Sommige cursussen komen ook belerend over en dat zoeken mensen in armoede niet. Het uitwisselen van ervaringen is wel laagdrempelig. Laat de mensen zelf hun keuzes maken.

Het belangrijkste binnen vrijwilligerswerk is dat je weer meetelt: de wisselwerking tussen mensen in armoede en mensen zonder armoede. We leren dan allebei. Je doet dingen samen en je kan samen groeien. Je leert waar je goed in bent, je hebt het gevoel iemand te zijn en daarin erkend te worden. Als het even niet kan, mag je ook een stap achteruit zetten. Vallen en opstaan is mogelijk.

Verslag Uitwisselingstafel 2:

Carine werd door een vriendin meegevraagd naar t' Hope en is er intussen 12 jaar actief. In het begin was het voornamelijk veel luisteren, waar ze later dan de stap heeft gezet naar de gezinsvergaderingen. Ze doet vrijwilligerswerk voor het respect dat je krijgt, het luisterend oor en de gezelligheid. Vroeger ging Carine nooit naar vergaderingen en nu is ze soms meer actief in t' Hope dan dat ze thuis is. In de groep krijg je vertrouwen, je wordt er aanvaard en niet uitgesloten. Er zijn geen vooroordelen.

Carine zit intussen in verschillende werkgroepen en doet actief mee aan de ontspanning. Ze vindt dat je sterker wordt als de samen activiteiten kan organiseren. Ook 'luidsprekers' doet ze met iemand samen: dat is samen gaan getuigen in kerken of scholen. Ook Nancy vindt het

belangrijk om mee te werken aan activiteiten en projecten. Carine getuigt dat ze samen een toneel hebben geschreven en gespeeld. Het heeft haar ook gemotiveerd om zelf dingen te doen. Zo is ze onlangs voor het eerst op haar eentje naar het toneel gaan kijken. Ze spreekt ook over Daniël die zich buiten de verenging waar armen het woord nemen inzet voor het ACW en de Europese ontmoetingsdagen.

Het vrijwilligerswerk is een verrijking, een plaats waar je jezelf mag zijn en waar je mag groeien op eigen tempo. Volgens Dominique – die getuigt vanuit zijn eigen situatie – moeten mensen in armoede eerst hun eigen problematiek erkennen en bekijken hoe je zichzelf daartegen kan beschermen. Hijzelf is jarenlang opgevangen in een opvangcentrum wegens depressies en is vervolgens via de dagtherapie opnieuw in Brugge gaan wonen. Daar kreeg hij via Poverello en het inloophuis contact met Wieder. Mensen in armoede hebben dus veel kracht in zich als ze er maar in geloven. Volgens Nancy kan dat zelfvertrouwen ook danig laag zijn dat het een drempel is die moet overwonnen worden. Soms is het gemakkelijker om zich van alles af te sluiten.

Marcel getuigt dat je op iemand moet vallen die naar je wil luisteren en je wil meenemen naar het vrijwilligerswerk. Hijzelf was jarenlang actief bij een vrije radio waardoor hij vernam van een spaghettiavond bij het ACV. Die avond kon je zich via een lijst op tafel kandidaat stellen om in het bestuur van het ACV te stappen. Intussen is Marcel actief in tal van deelorganisaties van het ACW. Ook hij erkent echter dat het niet eenvoudig is om alleen de stap te zetten.

Marcel zegt dat er iets schort aan de communicatie van de diensten. Je wordt steeds van het kastje naar de muur gezonden en dan vooral naar diensten waarmee je niks te maken hebt. In Oostende zou er een project opgezet worden om met de computer beter doorverwezen te worden vanuit het Sociaal Huis. Hij stelt dat de verenigingen waar armen het woord nemen een springplank zijn om mee te gaan naar het Vlaams Netwerk. Op de vraag waarom dit dan niet zo is naar de andere vrijwilligersorganisaties, antwoordt Marcel dat dit wellicht afhankelijk is van persoon tot persoon.

De vraag wordt ook wel eens gesteld of mensen in armoede wel vrije tijd hebben? Marcel windt zich op en herinnert zich dat de voorzitter van een politieke partij het ooi durfde te stellen dat armoede niet bestaat en dat het hun eigen schuld zou zijn. Politici weten blijkbaar niet dat armoede bestaat. Het feit dat mensen in armoede die schuldstempel opgedrukt krijgen, zorgt ervoor dat nog heel wat mensen in armoede beschaamd zijn. Ze zoeken dan ook in de eerste plaats ondersteuning bij de eigen lotgenoten. Marcel getuigt dat hij vroeger geen beroep wilde doen op het openbaar vervoer uit schrik dat iemand zou zien dat hij zich in een situatie van armoede bevond.

Een maatschappelijk werker van het OCMW Blankenberge getuigt dat het gebruik van de vrije tijdspas in haar gemeente na jaren weer afneemt. Ze vraagt zich af waarom en vooral omdat het toch over dezelfde groep van mensen gaat als binnen de verenigingen waar armen het woord nemen. Blijkt dat je binnen een armenvereniging veel meer het groepsverband hebt. Je bent fier om lid te zijn van de vereniging Uze Plekke, niet van het OCMW! Het is precies daarom dat het OCMW van Gent zijn activiteiten vooral ook aanbiedt via de verenigingen waar armen het woord nemen.

We stellen vast dat het klassieke verenigingsleven toch wel een vertekend beeld hebben van wat armoede betekent. Het is allicht een opdracht om het beeld van armoede binnen een bepaalde groep van de 'middenklasse' te verruimen. In dit verband werd geopperd dat er gemeenten en OCMW's bestaan die niet willen erkennen dat er armen op hun gemeente zijn.

Eric beschouwt tenslotte dat er verschillende redenen zijn waarom mensen in armoede geen zin hebben om deel te nemen aan activiteiten van andere verenigingen. Vooreerst is er het financiële aspect. Naast tijd en energie wordt er nog steeds wel een aanzienlijke financiële bijdrage gevraagd. Anderzijds stellen we vast dat klassieke verenigingen ook niet gezien willen worden met mensen in armoede. Ze staan niet open voor mensen in armoede. Precies daarom hebben verenigingen waar armen het woord nemen ook de opdracht om bij mensen in armoede nabij te zijn.

- Het groepsgevoel in het verenigingsleven betekent dus veel voor mensen in armoede: het niet uitgesloten worden, aanvaard worden met respect voor luisteren en vertrouwen. Het verenigingsleven is de plaats waar je zichzelf kan zijn en kan groeien op eigen tempo.

- Het is belangrijk dat iemand je meeneemt omdat het niet eenvoudig is om alleen de stap naar het verenigingsleven te zetten. Sommige mensen in armoede weten niet eens welke organisaties allemaal bestaan omdat het niet evident is om je weg te vinden naar het vrijwilligerswerk.
- Tenslotte zijn mensen in armoede ook beschaamd voor de stempel die ze opgedrukt krijgen. Daarom kiezen ze makkelijker voor een vereniging waar armen het woord nemen eerder dan het klassieke verenigingsleven. Het klassieke verenigingsleven heeft nog te vaak een vertekend beeld over armoede, heeft vooroordelen ten aanzien van armen en staan niet open voor mensen in armoede. Van hen wordt een grotere openheid en bredere kijk op armoede verwacht.

Sven De Meulenaere

19 mei 2009